

INFORMACE

K OMEZOVÁNÍ NEBO ODNÍMÁNÍ VÝKONU PŮSOBNOSTI ORGÁNŮ VEŘEJNÝCH VYSOKÝCH ŠKOL A JEJICH SOUČÁSTÍ
prováděnému Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy podle § 38 zákona o vysokých školách

1) PODMÍNĚNÍ ZÁSAHŮ STÁTU DO KOMPETENCÍ ORGÁNŮ VEŘEJNÝCH VYSOKÝCH ŠKOL/FAKULT ZMOCNĚNÍM V ZÁKONĚ

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále také „Ministerstvo“ nebo „MŠMT“) je při výkonu veřejné moci vázáno mj. ustanoveními čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky a čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dle kterých lze státní, resp. veřejnou moc uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon) a ustanovením čl. 79 odst. 1 Ústavy ČR (dle kterého lze působnost ministerstev a jiných správních úřadů stanovit pouze zákonem).

Zákon o vysokých školách [zákon č. 111/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů, (dále také „ZVŠ“)] pak v § 6 odst. 3 stanoví, že **státní orgány** (tj. včetně MŠMT) **mohou zasahovat do činnosti veřejné vysoké školy „jen na základě a v mezích zákona a způsobem zákonem stanoveným“**.

MŠMT tedy může odnímat nebo omezovat veřejným vysokým školám výkon působnosti orgánů veřejné vysoké školy nebo její součásti jen v případech a za podmínek stanovených zákonem o vysokých školách (v § 38), přičemž se na postup MŠMT subsidiárně použije správní řád [zákon č. 500/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů].

2) PŘENESENÁ A SAMOSPRÁVNÁ PŮSOBNOST VEŘEJNÝCH VYSOKÝCH ŠKOL

Z hlediska možnosti zásahů a ingerence státních orgánů do činnosti veřejné vysoké školy je přitom mj. relevantní, zda příslušnou činnost veřejná vysoká škola vykonává v rámci státní správy (tj. v oblasti přenesené působnosti) nebo v oblasti samosprávy (v samostatné působnosti).

Jde-li o výkon **státní správy** [např. *vedení matriky studentů dle § 88 ZVŠ nebo vydávání rozhodnutí o uznání zahraničního vysokoškolského vzdělání a kvalifikace v ČR dle § 89 odst. 1 písm. b) ZVŠ*], Ministerstvo veřejné vysoké školy při výkonu státní správy přímo řídí a ve správním řízení vedeném v rámci výkonu státní správy je pro ně nadřízeným orgánem.

V případě **samosprávy** [jejíž oblasti jsou příkladmo vyjmenovány v § 6 odst. 1) ZVŠ a patří mezi ně např. a) vnitřní organizace, b) určování počtu přijímaných uchazečů o studium, podmínek pro přijetí ke studiu a rozhodování v přijímacím řízení, c) tvorba a uskutečňování studijních programů, d) zajišťování kvality vzdělávací, tvůrčí a s nimi souvisejících činností vysoké školy, e) organizace studia, f) rozhodování o právech a povinnostech studentů, g) zaměření a organizace tvůrčí činnosti, h) pracovněprávní vztahy a určování počtu akademických pracovníků a ostatních zaměstnanců, i) habilitační řízení a řízení ke jmenování profesorem, j) spolupráce s jinými vysokými školami a právníckými osobami a zahraniční styky, k) ustavování samosprávných akademických orgánů vysoké školy, pokud tento zákon nestanoví jinak, l) hospodaření vysoké školy a nakládání s majetkem v souladu se zvláštními předpisy, m) stanovení výše poplatků spojených se studiem a n) stanovení výše poplatků za úkony spojené s habilitačním řízením nebo s řízením ke jmenování profesorem]

mohou státní orgány zasahovat do činnosti veřejné vysoké školy jen na základě a v mezích zákona a zákonem stanoveným způsobem. Veřejná vysoká škola jako samosprávný subjekt není ve věcech samosprávy vůči státním orgánům v podřízené pozici. Naopak, je nadána jistou mírou autonomie, a to právě za účelem spravování sebe sama, svých vlastních záležitostí, bez zásahu státních orgánů.

Vede-li tedy např. veřejná vysoká škola (správní) řízení, je třeba vždy zkoumat, zda tak činí v samosprávné, nebo přenesené působnosti. Ve věcech samosprávy je nezbytné, aby celé řízení provedla sama vysoká škola bez ingerence státní moci. V případě řízení vedeného v přenesené působnosti je odvolacím orgánem Ministerstvo.

Z hlediska zákonem předpokládaných zásahů státních orgánů do samosprávy vysokých škol jsou významné pravomoci Ministerstva dle § 36 až 38 ZVŠ.

Ministerstvo může zamítnout žádost o registraci vnitřního předpisu, shledá-li rozpor se zákonem. Dále může Ministerstvo vyzvat veřejnou vysokou školu k nápravě v případě jejího opatření nebo vnitřního předpisu, shledá-li rozpor s právním předpisem a nestanoví-li zákon jiný způsob přezkoumání. Nejzazším krajním prostředkem pro případy závažných nedostatků v činnosti veřejné vysoké školy je pak pravomoc Ministerstva omezit nebo dokonce odejmout výkon působnosti orgánů veřejné vysoké školy nebo její součásti.

V případě nedostatků v uskutečňování akreditovaných činností může Národní akreditační úřad pro terciární vzdělávání dle § 86 ZVŠ uložit veřejné vysoké škole, aby zjednala nápravu, případně jí může mj. omezit nebo odejmout akreditaci nebo oprávnění uskutečňovat studijní programy.

Proti případnému nezákonnému státnímu zásahu do samosprávy se může vysoká škola bránit mj. některým typem žaloby ve správním soudnictví.

3) PŘEDMĚT A DŮSLEDKY OPATŘENÍ MŠMT PODLE § 38 ZVŠ

Zákon o vysokých školách v § 87 odst. 1 písm. m) svěřuje Ministerstvu kompetenci přijímat mj. „opatření podle § 38 ZVŠ“, spočívající v **odejmutí nebo omezení výkonu působnosti orgánu nebo orgánů veřejné vysoké školy nebo její součásti**. Může tedy dojít k odnětí výkonu celé nebo části působnosti např. rektora, děkana, akademického senátu nebo jiného orgánu vysoké školy nebo fakulty.

Zákon o vysokých školách v § 38 stanoví dvojí režim přechodu působnosti orgánů veřejné vysoké školy a jejich součástí:

- Jestliže se omezení nebo odejmutí působnosti týká orgánů veřejné vysoké školy, přejde odebraná působnost těchto orgánů na Ministerstvo nebo na jinou veřejnou vysokou školu, kterou ministerstvo výkonem této působnosti po vzájemné dohodě pověří.
- Týká-li se omezení nebo odejmutí působnosti pouze orgánu nebo orgánů fakulty nebo jiné součásti veřejné vysoké školy, přejde působnost těchto orgánů vždy na rektora dané veřejné vysoké školy.

4) DŮVODY PRO PŘIJETÍ OPATŘENÍ PODLE § 38 ZVŠ

Omezit či odejmout působnost orgánu nebo orgánů veřejné vysoké školy nebo její součásti např. fakulty je možné pouze tehdy, nastane-li alespoň jeden z těchto pěti stanovených důvodů:

- a) **Neustavení některého ze samosprávných orgánů** veřejné vysoké školy nebo její součástí. Jde zejména o případy, kdy není ustaven rektor či děkan a kdy současně není zajištěno zastoupení uvedeného funkcionáře (rektora prorektorem a děkana proděkanem) v plném rozsahu.
- b) Veřejná vysoká škola nebo její součást **nepřijala vnitřní předpisy**, které je povinna podle zákona o vysokých školách přijmout. Povinné vnitřní předpisy veřejné vysoké školy jsou uvedeny zejména v § 17 ZVŠ a fakulty v § 33 ZVŠ.
- c) Veřejná vysoká škola nemající alespoň pro jednu oblast vzdělávání na základě institucionální akreditace právo vytvářet další studijní programy v dané oblasti vzdělávání a rozšiřovat stávající studijní programy v této oblasti (tj. nemající neomezenou institucionální akreditaci alespoň pro jednu oblast vzdělávání), nebo její fakulta, **nemá akreditován žádný studijní program** nebo má případně pozastavenou akreditaci všech studijních programů, tedy zákaz konat státní zkoušky a přiznávat akademické tituly.
- d) Veřejná vysoká škola nebo její součást **vykazuje ve svém hospodaření závažné nedostatky** ohrožující plnění jejích úkolů.

e) Veřejná vysoká škola nebo její součást **závažným způsobem porušuje povinnosti stanovené zákonem o vysokých školách.**

5) PRAVIDLA PRO URČENÍ FORMY A DOBY ZÁSAHU DO PŮSOBNOSTI ORGÁNŮ VEŘEJNÉ VYSOKÉ ŠKOLY NEBO JEJÍ SOUČÁSTI

Při rozhodování o obsahu omezení nebo o odnětí výkonu působnosti se vychází ze **závažnosti nedostatků a z charakteru a rozsahu způsobené nebo hrozící újmy**. Je tedy třeba zkoumat intenzitu nedostatků a hrozící či již způsobené újmy, a to zejména při přijímání opatření z důvodu podle § 38 odst. 1 písm. d) a e) ZVŠ, kdy nikoliv každý nedostatek v hospodaření či porušení povinností implikuje oprávnění omezit či odejmout výkon působnosti. Závažnost nedostatků se posuzuje zejména podle dopadů, následků a rizik, které daný nedostatek způsobuje.

Pokud se výkon působnosti toliko omezuje, omezení se provede **v rozsahu potřebném ke zjednání nápravy**.

Při určování konkrétního opatření je třeba posoudit, zda je zásah (opatření) způsobilý dosáhnout sledovaného cíle, zda je k dosažení cíle vhodný, zda je potřebný, resp. nezbytný. Zásah nesmí jít nad rámec toho, co je pro dosažení cíle nutné; tj. zvažuje se, zda by nebylo možné dosáhnout stejného cíle jiným, méně omezujícím způsobem. Zásah musí být přiměřený s ohledem na cíle, jichž má být dosaženo; naplnění jednotlivých parametrů je pak třeba v rozhodnutí odůvodnit.

Přijaté opatření by mělo být vydáváno pouze na dobu nezbytně nutnou, resp. mělo by **být zrušeno** hned, kdy to bude možné – tedy **pominou-li důvody**, pro které bylo rozhodnuto o přijetí opatření. Případně je možné v rozhodnutí uvést, po jakou dobu je opatření účinné. Je žádoucí, aby vysoká škola s Ministerstvem aktivně komunikovala o provedených změnách, které budou důvodem pro zrušení opatření, a podávala mu potřebné informace např. dle § 21 odst. 1 písm. e) ZVŠ, jelikož ne vždy se o těchto změnách může Ministerstvo dozvědět samo.

6) NĚKTERÁ PRAVIDLA A PROCESNÍ RÁMEC ZÁSAHU

- Nevylučuje-li to povaha věci, je z důvodu minimalizace zásahů státní moci do autonomie vysokých škol Ministerstvo povinno **upozornit** nejprve veřejnou vysokou školu na skutečnosti uvedené v § 38 odst. 1 ZVŠ v písmenech a) až e) (tj. na existenci důvodu pro odnětí nebo omezení výkonu působnosti orgánů) a **vyzvat ji, aby** v přiměřené Ministerstvem stanovené lhůtě **zjednala nápravu**.
Na existenci důvodů pro zásah do působnosti orgánů se upozorňuje především samotnou výzvou ke zjednání nápravy.
- Opatření (omezení nebo odnětí působnosti orgánu/orgánů) je přijímáno ve **správním řízení**, na které se subsidiárně použije správní řád.
- Řízení se zahajuje pouze **z moci úřední**. Vysoká škola však může sama dát podnět k přijetí opatření.
- Opatření (omezení nebo odnětí působnosti) je přijímáno **správním rozhodnutím** Ministerstva; Ministerstvo může rozhodnutím případně současně vyloučit odkladný účinek případného rozkladu, a to zejména za účelem odvrácení hrozící újmy.
- Podle § 68 správního řádu musí být rozhodnutí **odůvodněno**.
- Proti rozhodnutí Ministerstva o odnětí nebo omezení působnosti (s výjimkou výroku o vyloučení odkladného účinku rozkladu) může veřejná vysoká škola jako účastník řízení podat podle § 152 odst. 1 správního řádu **rozklad**, a to ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení (resp. oznámení) rozhodnutí. Výrok o vyloučení odkladného účinku rozkladu je konečný a nelze se proti němu odvolat ani podat rozklad

(§ 85 odst. 4 a § 152 odst. 5 správního řádu). Rozklad se podává u Ministerstva a rozhoduje o něm ministr školství, mládeže a tělovýchovy.

7) PŘÍKLADY Z PRAXE

MŠMT v minulosti již vícekrát přijalo vůči veřejné vysoké škole opatření podle § 38 ZVŠ. Zmínit lze např. odnětí výkonu působnosti rektora Mendelově univerzitě v Brně v r. 2022 či odnětí výkonu působnosti děkana Fakulty stavební Vysoké školy báňské – Technické univerzity Ostrava v r. 2024, provedené z důvodu neobsazení příslušné veřejné funkce.

V Praze dne 1. září 2025